

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра економічної теорії та економічних методів управління

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково- педагогічної
роботи
Пантелеймонов А. В.

_____

“ _____ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Економічна історія II та історія економічних учень II

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	Економіка та підприємництво
Напрямок підготовки	6.030.501. Економічна теорія
Вид дисципліни	обов'язкова
Факультет	економічний

2018 / 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою економічного факультету

“ 22 ” червня 2018 року, протокол № 7

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Лісовицький Володимир Миколайович, д.е.н., професор,
професор кафедри економічної теорії та економічних методів управління

Програму схвалено на засіданні кафедри економічної теорії та економічних методів
управління

Протокол від “ 01 ” червня 2018 року № 10

Завідувач кафедри економічної теорії та економічних методів управління

_____ Гриценко А. А.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією економічного факультету

Протокол від “ 21 ” червня 2018 року № 9

Голова методичної комісії економічного факультету

_____ Євтушенко В. А.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Економічна історія II та історія економічних учень II» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

спеціальності (напряму) Економічна теорія

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. **Мета** викладання навчальної дисципліни – на основі поглибленого вивчення історії економіки різних країн світу формування знань про історичний розвиток господарства країн цивілізації для розуміння генезису та закономірностей функціонування економічних систем.

1.2. **Основні завдання** вивчення дисципліни є формування сучасного економічного мислення та світогляду студентів, забезпечення засвоєння ними знань і методів історичного аналізу економічних процесів.

1.3. Кількість кредитів: 6 кредитів ECTS.

1.4. Загальна кількість годин: 180 годин.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
нормативна	
Нормативна / обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	
Семестр	
7-й	
Лекції	
32 год.	
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	
Лабораторні заняття	
год.	
Самостійна робота	
116 год.	
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Проблеми предмету та методу економічної історії

Місце історії економіки у системі економічних наук. Внесок різних економічних шкіл у вивчення історії економіки. «Нова історична наука» (школа «Анналів»). «Нова

економічна історія» (США). Міжнародна асоціація істориків-економістів. Практична і наукова цінність вивчення історії економіки.

Проблема періодизації економічної історії. Варіанти періодизації. Формацийний і цивілізаційний підходи.

Кліометрика – використання економічних методів і моделей у дослідженнях з економічної історії.

Вплив демографічного фактору на історичний процес. «Логістична крива». Демографічний цикл.

Тема 2. Аграрна цивілізація: Економічний базис і соціальна організація.

«Неолітична революція» і перехід до осідлості. «Річні цивілізації». Соціальна стратифікація і виділення еліти. Розділення функцій селянина і воїна. Кочові спільноти.

Способи вилучення додаткового продукту та податкові системи. «Система стаціонарного бандитизму» (М. Олсон). Феодалізм і централізована імперія.. Система васалітету. Маноріальна (сеньоріальна) організація.

Централізований бюрократичний апарат для організації збирання податків.

Торгівля у аграрному світі. Торгівельні відносини як додаток до натурального господарства, але чужорідний для аграрного суспільства. Обмеженість внутрішнього ринку і переважання зовнішньої торгівлі.. Торгові шляхи. Міста як центри ремесла і торгівлі. Грошевий обіг і найпростіші форми кредиту. (векселя).

Феномен античності. Полісна система. Обмежена стратифікація: об'єднання функцій землероба, воїна і торговця. Внутрішня нестабільність полісної демократії.

Криза аграрної цивілізації. Відсутність стимулів до інновацій і технологічна відсталість.

Тема 3. Становлення інститутів ринкової економічної системи.

Економічна система як набір формальних і неформальних інститутів. Інституційна матриця: базисні і компліментарні інститути. Біфуркації та трансформаційні зміни.

Передумови інституційних перетворень. Технічні нововведення. Розмикання замкнених феодальних маєтків. Комутація. Міста як осередки розповсюдження інновацій. Роль конкурентності західноєвропейських держав. Торгівля на далеку відстань як джерело формування торговельного капіталу.

Інституційна архітектура первісного накопичення капіталу.

Держава абсолютної монархії. Зміна ролі грошей, що перетворюються у капітал. Інститут зовнішньої торгівлі як основне джерело первісного накопичення капіталу. Нові форми торгівлі – акціонерні компанії, біржі. Колоніальна торгівля.

Неформальні інститути: работорівля, піратство.

Мануфактура: види і роль у становленні ринку.

Тема 4. Установлення індустріальної господарчої системи.

Передумови та наслідки промислового перевороту. Політичні – роль буржуазних революцій. Економічні – перетворення аграрного сектору, розвиток мануфактурного виробництва, формування розвинутої фінансової системи. Науково-технічні досягнення, втілені у виробництво. Організаційні зміни – фабрика.

Наслідки промислового перевороту: структурні зміни, урбанізація, соціальні протиріччя, проблема реалізації. Політика вільної торгівлі і утвердження золотого стандарту.

Моделі розвитку індустріальної цивілізації. Революційний шлях (Велика Британія, Франція). Реформістський шлях (Німеччина, Росія). Переселенський шлях (США). Революційно-реформістський шлях (Японія).

Тема 5. Формування світового господарства: передумови, функції, структура

Друга технологічна революція і міжнародний розподіл праці. Вихід елементів виробництва за межі національних кордонів. Збільшення обсягів та покращення якості зовнішньої торгівлі. Міжнародна синхронізація цін. Динамічний розвиток вивозу капіталу. Нова якість і зростаюча роль фінансової сфери. Формування фінансового капіталу. Економічний поділ світу між великими монополіями. Формування колоніальних імперій. Роль колоній у системі світового господарства.

Національні особливості становлення монополістичного капіталізму. Англійський колоніальний імперіалізм. Французький лихварський імперіалізм. Воєнно-феодалний імперіалізм Росії та Японії.

Тема 6. Світове господарство у ХХ віці (перша половина століття)

Базові детермінанти економічного розвитку: населення, ресурси, технології, інституційні зміни.

Фактори дезінтеграції світової економіки. Військові конфлікти початку ХХ в. Економічні наслідки Першої світової війни. План Дауеса.

Велика Депресія 1929 – 1933 років. «Новий курс» Ф.Д. Рузвельта. Альтернативні моделі подолання кризи (Італія, Німеччина).

Формування системи державного соціалізму. Індустріалізація і колективізація сільського господарства. Загальнодержавне планування.

Тема 7. Світове господарство у ХХ віці. (друга половина століття)

Економічні наслідки Другої світової війни. План Маршалла. Комітет Європейського економічного співробітництва. Створення ФРН та НДР. Реіндустріалізація і модернізація. «Економічне чудо» у Західній Німеччині і Японії.

Деколонізація світового господарства. Розпад колоніальної системи. Зміна ролі колоній під впливом НТР. Економічна відсталість країн, що звільнилися від колоніальної залежності. Диференціація країн, що розвиваються «Нові індустріальні країни». Боротьба за «новий світовий економічний порядок».

Інтернаціоналізація господарського життя. Транснаціональні корпорації. Міжнародні економічні організації (МВФ, Світовий банк, ВТО). Регіональна економічна інтеграція. Європейський Союз. Інтеграційні угруповання Центральної та Південної Америки (МЕРКОСУР), Південно-Східної Азії (АСЕАН), Міжрегіональні об'єднання (БРИКС, ШОС).

Тема 8. Ключові проблеми постіндустріального світу.

Динаміка чисельності населення і міжнародна міграція. Державне навантаження на економіку. «Закон Вагнера». Зростання долі державних видатків. Нові соціальні інститути.

Глобалізація як знака постіндустріальної стадії розвитку. Формування глобального відтворювального циклу. Фінансова глобалізація. Глобальні проблеми і їх вплив на соціально-економічне життя. Протиріччя глобалізації.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					ус ьо го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с. р.		л	п	лаб	інд	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Проблеми предмета і метода економічної історії	19	4	4			11						
Тема 2. Аграрна цивілізація: економічний базис і соціальна організація.	23	4	4			15						
Тема 3. Становлення інститутів ринкової економічної системи	23	4	4			15						
Тема 4. Встановлення індустріальної господарської системи.	23	4	4			15						
Тема 5. Формування світового господарства: передумови, функції, структура.	23	4	4			15						
Тема 6. Світове господарство у першій половині ХХ ст.	23	4	4			15						
Тема 7. Світове господарство у другій половині ХХ ст.	23	4	4			15						
Тема 8. Ключові проблеми постіндустріального світу.	23	4	4			15						
Усього годин	180	32	32			116						

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1	4
2	Тема 2	4
3	Тема 3	4
4	Тема 4	4
5	Тема 5	4
6	Тема 6	4
7	Тема 7	4
8	Тема 8	4
	Усього	32

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Інституційна архітектура первісного нагромадження капіталу	40
2	Моделі розвитку індустріальної цивілізації	38
3	Глобалізація як ознака постіндустріальної стадії розвитку	38
	Разом	116

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом.

7. Методи контролю

Контроль рівня знань є невід'ємною складовою навчального процесу. Оцінювання знань студентів з дисципліни **«Економічна історія II та історія економічних учень II»** враховує всі види занять, передбачених навчальним планом. Перевірка знань та навичок студентів проводиться за допомогою поточного, проміжного й підсумкового контролю.

Під час вивчення дисципліни **«Економічна історія II та історія економічних учень II»** застосовуються наступні методи оцінювання знань:

- поточний контроль здійснюється на практичних заняттях під час рішення задач, розв'язання практичних завдань та кейсів;
- проміжний контроль здійснюється під час усних відповідей студентів.
- підсумковий контроль проводиться за допомогою проведення іспиту.

Результати складання екзамену оцінюються за шкалою балів, еквівалентною чотирибальній шкалі («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінка, еквівалентна «відмінно», виставляється, якщо студент виявив всебічно системні та глибокі знання, в повному обсязі твердо засвоїв весь програмний матеріал, вичерпно та послідовно дав відповіді на всі питання екзаменаційного білета, тісно пов'язує теорію з практикою, показує знання літератури, вміння самостійно аналізувати та тлумачити економічні норми та поняття і застосовувати їх при вирішенні завдань, правильно аргументує висновки, вміє самостійно узагальнювати матеріал і логічно його викладати, не допускаючи помилок.

Оцінка, еквівалентна «добре», виставляється, якщо студент твердо знає програмний матеріал, має навички аналізу та тлумачення економічних норм та понять, логічно відповідає на поставлені питання, не допускає суттєвих помилок.

Оцінка, еквівалентна «задовільно», виставляється, якщо студент засвоїв основний матеріал, але не знає окремих деталей, допускає неточні відповіді та формулювання

понять, порушує послідовність у викладенні програмного матеріалу, має прогалини в знаннях.

Оцінка, еквівалентна «незадовільно», виставляється, якщо студент не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки, не володіє навичками застосування економічних норм, які забезпечували б вирішення професійних завдань.

Підсумкова оцінка виводиться за сумою балів, набраних студентом за роботу протягом семестру (з урахуванням самостійної роботи, поточного і проміжного контролю) та за результатами підсумкового контролю (екзамену), що дає змогу оцінити знання студентом усього курсу дисципліни.

8. Схема нарахування балів

Форма навчання	Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання								Контрольні роботи, передбачені навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом	Екзамен	Сума
	Перелік тем навчальної дисципліни												
	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	2 x 22				
Денна	2	2	2	2	2	2	2	2	44	-	60	40	100

T1, T2 ... – теми навчальної дисципліни.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література Основна література

1. Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм. Т. 1 – 3 М. 1996.
2. Історія мирової економіки (под. ред. Конотопова М.В. і Сметанина С.И.) М. 1997
3. Історія економіки та економічної думки. Харків НТУ «ХП» 2010
4. Історія економіки.(под.ред. Кузнецовой О.Д. и Шапкина И.Н.) М. 2000
5. Камерон Р. Краткая экономическая история мира. От палеолита до наших дней. Пер. с англ. М. 2001.
6. Лановик Б.Д. Економічна історія України і світу. К. 2001.

7. Хачатурян В.Н. История мировых цивилизаций с древнейших времен до конца XX века. М. 2008.

Допоміжна література

1. Хикс Д. Теория экономической истории. Пер. с англ. М. 2003.
2. Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе. М.1999
3. Всемирная история экономической мысли. тт. 1–6 М. 1986–1997
4. Злупко С.М. Історія економічної теорії К. 2005
5. Історія економічних учень. тт. 1,2 Під ред. Базилевича В.Д. К. 2005
6. История экономических учений. Под ред. Автономова М. 2000
7. Лісовицький В.М. Історія економічних вчень К. 2009
8. Негоши Т. История экономической теории М.1995
9. Ядгаров Я.С. История экономических учений М. 2000